

Financial Cost-benefit Analysis of Banchiang Homestay

Savinee Mega ¹

Received: 14/07/2022, Revised: 19/09/2022, Accepted: 15/10/2022

Abstract

This study aims to study the context of Ban Chiang community-based tourism and to determine feasibility of investment in the community's homestays by conducting Financial Cost-benefit Analysis. The results show that the World Cultural Heritage, Tai Phuan ethnic, and human capital are the keys to explaining the strength, value-added, and creativity of the community. However, the results of the financial feasibility of Ban Chiang homestay service shows that the level of feasibility of each homestay differs depending on the initial investment cost and the number of guests. Comparing between a newly-built homestay and a renovated one, the former is more restrictive in managing variable costs and occupancy.

Keywords: Cost-benefit Analysis; Homestay; Community Based Tourism

¹ Lecturer at Business Economics, Faculty of Management Science, UdonThani Rajabhat University
Email: savinee.suri@gmail.com

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินโฮมสเตย์ ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเชียง

สาวิณี เมกะ¹

วันรับบทความ: 14/07/2565, วันแก้ไขบทความ: 19/09/2565, วันตอบรับบทความ: 15/10/2565

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเชียง รวมทั้งศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนของการให้บริการโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง ด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน (Financial Cost-benefit Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ทูทางมรดกโลกทางวัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ไทพวน บุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ ทำให้ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงสามารถดึงดูดเด่นของวัฒนธรรมนำมาเพิ่มมูลค่าผ่านการสอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ลงไปได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ด้านความคุ้มค่าในการลงทุนของการให้บริการโฮมสเตย์บ้านเชียงพบว่า ระดับความคุ้มค่าในการลงทุนของโฮมสเตย์แต่ละหลังมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงินลงทุนและจำนวนผู้เข้าพัก เมื่อเปรียบเทียบโฮมสเตย์ที่สร้างใหม่ทั้งหลังกับรูปแบบของโฮมสเตย์ที่ปรับปรุงบ้านเพิ่มเติม รูปแบบแรกกลับมีข้อจำกัดมากกว่าในการบริหารต้นทุนผันแปรและจำนวนผู้เข้าพัก

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน; โฮมสเตย์; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹ อาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อีเมล: savinee.suri@gmail.com

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุดรธานีเป็นจังหวัดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และเป็นประตูสู่ประเทศลาวและอินโดจีน จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวในปี 2563 พบว่านักท่องเที่ยวมาเยือนจังหวัดอุดรธานีทั้งสิ้นจำนวน 2.6 ล้านคน กล่าวได้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวซึ่งคำนวณจากรายจ่ายเฉลี่ย/วัน/คน เท่ากับ 1,476 บาท ซึ่งอาจมีมูลค่าสูงถึง 3.8 พันล้านบาท (Udon Thani Provincial Office, 2020) จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่มุ่งเน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน จึงทำให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านการท่องเที่ยว เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดการโดยคนในชุมชน คือ การให้บริการโฮมสเตย์ ปัจจุบันภาครัฐยังคงมองว่าโฮมสเตย์ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาชุมชน โดยจะเห็นได้จากการกำหนดแนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563

หากกล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี หนึ่งในชุมชนที่มีชื่อเสียงที่สุดชุมชนหนึ่ง คือ “ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียง” ซึ่งถือเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร เช่น บริการแพ็คเกจทัวร์เที่ยว กลุ่มปั่นหม้อเขียนสีบ้านเชียง กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หากแต่กลุ่มที่เป็นถือเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ “กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง”

การศึกษาโฮมสเตย์ในพื้นที่ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงที่ผ่านมา (Srisunakrua, 2008; Chompoonoi, 2017; Namjaidee & Saisombut, 2018) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาพรวม และแนวทางในการเพิ่มมาตรฐานการจัดการโฮมสเตย์ โดยไม่ได้เน้นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านเชียง อีกทั้งช่องว่างงานวิจัยที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ การให้บริการโฮมสเตย์ที่จัดการโดยชุมชนยังขาดการวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนที่ครอบคลุม เช่น อาจไม่ได้พิจารณาถึงประเด็นด้านค่าเสียโอกาสของแรงงานและเงินทุน ซึ่งทำให้การประเมินความคุ้มค่าในการลงทุนมีความคลาดเคลื่อนได้

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการเงินของการให้บริการโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียงด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน (Financial Cost-benefit Analysis) วัตถุประสงค์ข้อที่สองนี้จะทำให้สามารถตอบคำถามได้ว่า การให้บริการโฮมสเตย์ของกลุ่มฯ มีความคุ้มค่าในการลงทุนหรือไม่ และลักษณะโฮมสเตย์รูปแบบใดที่มีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่ากัน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษานี้คือ ผลการประเมินดังกล่าวสามารถช่วยในการประกอบการตัดสินใจเลือกหรือเปรียบเทียบว่าจะนำทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้ในกิจกรรมใดที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและตอบโจทย์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียง
- 2) ศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการเงินของการให้บริการโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง

บริบทพื้นที่

ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงจัดอยู่ในประเภทแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้เชิงโบราณคดีและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งอยู่ในตำบลบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านทุนทางวัฒนธรรมมรดกโลกบ้านเชียงและวัฒนธรรมไทพวน โดยแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ลำดับที่ 359 เมื่อปี 2535 จากยูเนสโก (UNESCO) (Fine Arts Department, 2010) ชุมชนฯ มีการบริการจัดการการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างครบวงจร คือ มี บริการโฮมสเตย์ แพ็กเกจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ รถนำเที่ยว ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก การแสดงศิลปวัฒนธรรม มีฐานการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย แบ่งตามกลุ่มอาชีพและกิจกรรม เช่น กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง กลุ่มปั่นหม้อเขียนสีบ้านเชียง กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเชียงในภาพรวมพบว่า กลุ่มสำคัญที่เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม คือ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง

พัฒนาการของกลุ่มโฮมสเตย์เริ่มตั้งแต่ปี 2547 โดยเริ่มแรกกลุ่มโฮมสเตย์เน้นเฉพาะการให้บริการที่พักเท่านั้น ปัจจุบันมีการต่อยอดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอีกมากมาย ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวของบ้านเชียงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่นักท่องเที่ยวมักจะแวะเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียงแห่งเดียวเปลี่ยนมาเป็นการที่นักท่องเที่ยวมีการใช้เวลาในชุมชนมากขึ้นผ่านการทำกิจกรรมในฐานการเรียนรู้ต่างๆ และบางส่วนเลือกพักค้างคืนที่โฮมสเตย์ในชุมชน กล่าวได้ว่า กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียงมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการบริหารจัดการและด้านการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถแบ่งพัฒนาการเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ช่วงบุกเบิก (ปี 2547-2553) และช่วงที่ 2 ช่วงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาคน (ปี 2554-ปัจจุบัน)

ช่วงที่ 1 ช่วงบุกเบิก กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียงมีจุดเริ่มต้นจากการจัดงานเฉลิมฉลองมรดกโลกบ้านเชียง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้นและเกิดความต้องการที่พักในชุมชนมากขึ้นตามมาด้วย ในอดีตการให้บริการโฮมสเตย์ไม่ได้ใช้เงินลงทุนมากนัก ส่วนใหญ่เป็นการจัดเตรียมห้องว่างให้นักท่องเที่ยวเข้าพักโดยปรับปรุงที่พักเพียงเล็กน้อย การบริหารจัดการของกลุ่มฯ ในช่วงแรกดำเนินการภายใต้การบริหารงานของเทศบาลเป็นหลัก

ช่วงที่ 2 คือ ช่วงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคน โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2554 ซึ่งมีการจัดระบบการบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการเน้นเรื่องการพัฒนาคน เช่น การจัดการอบรม หรือศึกษาดูงานเพื่อให้สมาชิกมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการเน้นเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ รวมทั้งเริ่มมีการอนุรักษ์ความเป็นบ้านไทพวนมากขึ้น ผลในเชิงประจักษ์เริ่มเห็นในปี 2556 เมื่อชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงได้รับรางวัลการในระดับประเทศหลายรางวัล เช่น รางวัลกินรี 3 ปี ASEAN Awards และได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) ในปี 2559 ชุมชนบ้านเชียงร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนมีการจัดกิจกรรมงานมรดกโลกที่ยิ่งใหญ่กว่าทุกปีและมีการจัดกิจกรรมบ้านเชียงมาราธอน ทำให้ในปี 2559 เป็นปีที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ปัจจุบันกลุ่มฯ ใช้ชื่อว่า “ชมรมโฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมบ้านเชียง (หลายเอือน)” มีจำนวนสมาชิก 44 คน ทุนเรือนหุ้น 14,606 บาท ประกอบด้วยโฮมสเตย์จำนวน 14 หลัง ซึ่งสามารถรองรับ

นักท่องเที่ยวได้สูงสุดประมาณ 100 คน/วัน คิดค่าบริการหัวละ 300 บาท ลักษณะของโฮมสเตย์ส่วนใหญ่สร้างหรือตกแต่งด้วยไม้ และมีการสอดแทรกเอกลักษณ์ความเป็นบ้านไทพวน หรือมีการประดับตกแต่งด้วยเครื่องปั้นดินเผาลายบ้านเชียง ซึ่งมีทั้งรูปแบบโฮมสเตย์ที่สร้างใหม่ทั้งหลัง เช่น เอือนพรประกาย อาร์โฮมสเตย์ วิมานโฮมสเตย์ บ้านเรืองพิมาน และโฮมสเตย์ที่ต่อเติมห้องจากบ้านของตนเอง เช่น เอือนจิรวรรณ บ้านสุพจน์ และเอือนยายสุพร เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์บ้านเชียงมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยจำนวนผู้เข้าพักเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลังจากปี 2556 สาเหตุเกิดจากการที่ชุมชนบ้านเชียงได้รับรางวัลในระดับประเทศบวกกับค่านิยมในการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย ทำให้ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น ในวงกว้าง ทั้งนี้ ข้อดีของการมาเที่ยวที่บ้านเชียงคือการที่สามารถมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ฯ กว่าร้อยละ 50 เป็นกลุ่มคณะดูงานจากภาครัฐ มหาวิทยาลัย ส่วนร้อยละ 30 เป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวพร้อมกลุ่มเพื่อน และร้อยละ 20 เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ชุมชนบ้านเชียงถือเป็นแหล่งการเรียนรู้และศึกษาดูงานต้นแบบแห่งหนึ่งของประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่า ชุมชนบ้านเชียงมี “ทุน” ที่มีส่วนช่วยขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนดังนี้ คือ ทุนทางมรดกโลก ซึ่งถือเป็นจุดเด่นสำคัญที่สุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาเที่ยวในชุมชน ทุนต่อมาคือทุนวัฒนธรรม คือ ความเป็นชาติพันธุ์ไทพวน ความเป็นชาติพันธุ์ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านเชียงมีความสามัคคี พึ่งพาอาศัยกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือการทำให้ชุมชนของตนพัฒนาอย่างยั่งยืน ความภาคภูมิใจในความเป็นไทพวนของชาวบ้านเชียงสะท้อนผ่านการแต่งกายด้วยผ้าย้อมคราม และการคงเอกลักษณ์ทางด้านภาษาพูดด้วยสำเนียงไทพวน

นอกจากทุนทางมรดกโลก ทุนทางชาติพันธุ์ ทุนที่สำคัญไม่แพ้ทุนด้านอื่นๆ คือ ทุนทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนมนุษย์ กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมีหลายด้าน เช่น การทอผ้า การย้อมคราม การจักสาน การปั้นหม้อและการเขียนลาย ชุมชนบ้านเชียงสามารถนำภูมิปัญญาที่ตนมีผนวกเข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างกลมกลืนและสร้างสรรค์ ยกตัวอย่างเช่น ภูมิปัญญาในการทำเครื่องปั้นดินเผาและการเขียนลายที่มีเอกลักษณ์ ในส่วนการพัฒนาด้านทุนมนุษย์ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียงมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันแกนนำกลุ่มหลายคนอยู่ในวัยเกษียณ โดยส่วนใหญ่ในอดีตเคยประกอบอาชีพรับข้าราชการครู กลุ่มคนเหล่านี้มีทั้งทุนความรู้ ทุนทางด้านเวลา ทุนทรัพย์ และทุนทางความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีมาตรฐาน มีอัตลักษณ์ ใส่ใจในการให้บริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ทบทวนวรรณกรรม

โฮมสเตย์ (Homestay) ถือเป็นรูปแบบที่พักประเภทหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงวัฒนธรรม โดยเป็นลักษณะที่พักที่นักท่องเที่ยวเข้าไปพักอาศัยอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ การให้บริการโฮมสเตย์อาจมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบอื่นๆ คือ โฮมสเตย์จะเน้นที่พักเป็นศูนย์กลาง โดยส่วนใหญ่โฮมสเตย์ถือเป็นเพียงอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว (Pimolsompong, 1999) กล่าวได้ว่า ความสำเร็จโฮมสเตย์หรือการท่องเที่ยวชุมชนแต่ละแห่งนั้นเกิดจากทุนของชุมชนที่แตกต่างกัน

Goodwin and Santilli (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ ทุนทางสังคม (social capital) และการเสริมสร้างพลัง

ชุมชน (empowerment) หมายถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งเป็นพลังที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากคนในชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน ในส่วน Macek (2012) วิเคราะห์ว่าการมีผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ คือ ปัจจัยหลักที่ทำให้โฮมสเตย์ประสบความสำเร็จ Leelawutprasert (2013) และ Khaosaard, Intharapairoj, and Sarawong (2019) ทำการศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมโฮมสเตย์ คือ การพึ่งตนเอง การต้อนรับที่เป็นมิตร กิจกรรมและวิถีชีวิต ปัจจัยเรื่องทำเลที่ตั้ง และสิ่งดึงดูดใจใกล้เคียง โดยถ้าหากทำเลที่ตั้งของโฮมสเตย์อยู่ใกล้เมืองมากเกินไป จะทำให้การแข่งขันกับบริการที่พักเชิงพาณิชย์อื่นๆ สูงมากขึ้นด้วย

กล่าวได้ว่า ทุนของชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ความเป็นไปได้ในการลงทุนการให้บริการโฮมสเตย์แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไปด้วย งานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนหรือความเป็นไปได้ในการลงทุนสำหรับการให้บริการโฮมสเตย์ สามารถแบ่งเครื่องมือในการวิเคราะห์เป็นสองรูปแบบ คือ การวิเคราะห์โดยพิจารณาจากต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ยที่ไม่ได้ปรับให้เป็นมูลค่าปัจจุบันและไม่คำนึงถึงอายุโครงการ เช่น การศึกษาของ Vorarit (2018) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของธุรกิจโฮมสเตย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าธุรกิจโฮมสเตย์ในพื้นที่ดังกล่าวมีกำไรสุทธิ จำนวน 376,188 บาท/ปี คิดเป็นอัตรากำไรสุทธิ 57.15% สำหรับ

เครื่องมืออีกรูปแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน คือ การพิจารณามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) อัตราผลตอบแทนจากโครงการ (Internal Rate of Return : IRR) ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period : PB) ที่ปรับให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน ดังเช่น การศึกษาของ Unsuwan (2009) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนสถานที่พักแรมในรูปแบบโฮมสเตย์ตลาดน้ำอัมพวา พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิเป็นบวกและอัตราผลตอบแทนภายในสูงกว่าค่าเสียโอกาสในการนำเงินไปฝากไว้ที่ธนาคาร โดยมีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 3 ปี 10 เดือน นอกจากนั้น Watanasrisong (2002) ใช้เครื่องมือเดียวกันในการศึกษาความเป็นไปได้ทางในการลงทุนของที่พักเชิงนิเวศในอำเภอแม่จัน โดยกำหนดให้ใช้อัตราการคิดลดร้อยละ 7 ผลจากการศึกษาพบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่าเป็นบวก ซึ่งหมายความว่าโครงการมีความเป็นไปได้ในการลงทุน ในส่วน Nonthasorn and Srithongmat (2021) พบว่าการให้บริการโฮมสเตย์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคุ้มค่าในการลงทุนเช่นเดียวกัน

การศึกษาคำนวณมูลค่าในการลงทุนโฮมสเตย์ที่ผ่านมา มีทั้งการเปรียบเทียบระดับความคุ้มค่าในการลงทุนของโฮมสเตย์ของชุมชนที่ต่างกัน และการเปรียบเทียบระหว่างโฮมสเตย์ที่มีลักษณะต่างกันภายในชุมชนเดียวกัน เพื่อนำมาสู่ข้อเสนอแนะว่าการลงทุนโฮมสเตย์ในลักษณะใดที่มีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่ากัน ยกตัวอย่างเช่น Jaikrajang and Marchoo (2021) เปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุนโฮมสเตย์ชุมชนทำฉาง พบว่าโฮมสเตย์ที่มีทำเลที่ตั้งบนบกมีค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิติดลบ ในขณะที่โฮมสเตย์ที่ตั้งในทะเลมีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด Tubpan (2000) ได้ให้ข้อสังเกตว่าในกรณีที่อายุโครงการมีระยะเวลามากกว่า 1 ปี ควรมีการใช้หลักมูลค่าเงินตามเวลาเข้ามาพิจารณาด้วย เนื่องจากเงินจำนวนเท่ากับในวันนี้กับอนาคตมีมูลค่าที่แตกต่างกันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อ

ระเบียบวิธีวิจัย

ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการศึกษานี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนและวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนของการให้บริการโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านเชียง

ข้อมูลในส่วนบริบทชุมชนได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม (กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มทอผ้า) ชาวบ้านในชุมชน 30 ครัวเรือน รวมทั้งสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 50 คน นอกจากนั้นยังมีการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ สำนักงานจังหวัดอุดรธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ในส่วนข้อมูลทางด้านต้นทุนผลตอบแทนของการประกอบการโฮมสเตย์ เป็นการเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ และผู้ให้บริการโฮมสเตย์จำนวน 5 หลัง โดยจำแนกการลงทุนในโฮมสเตย์เป็น 2 รูปแบบ คือ โฮมสเตย์ที่สร้างใหม่ทั้งหลัง และรูปแบบของโฮมสเตย์ที่ตกแต่งหรือปรับปรุงบ้านเพิ่มเติมจากบ้านที่ตนอยู่อาศัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งตามวัตถุประสงค์งานวิจัย 2 ข้อ วัตถุประสงค์แรก คือ การศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการเก็บแบบสอบถาม ในส่วนวัตถุประสงค์ที่สอง การศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการเงินของการให้บริการโฮมสเตย์ของกลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง เครื่องมือที่ใช้คือการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน โดยเกณฑ์ในการตัดสินใจลงทุน ประกอบด้วย การคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) และอัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: B/C Ratio) โดยสมมติฐานในการคำนวณ คือ กำหนดให้อายุโครงการคือ 10 ปี และอัตราส่วนคิดลด (Discount Rate) เท่ากับร้อยละ 7 ต่อปี (พิจารณาจากข้อมูลอัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อสำหรับลูกค้ารายย่อยชั้นดี (MRR) ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) ส่วนอัตราค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนกำหนดให้เท่ากับร้อยละ 3 บาทต่อปี โดยสูตรการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิสามารถแสดงได้ดังนี้

$$NPV = \sum_{t=0}^T \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value) สามารถคำนวณได้จากการนำผลรวมของผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการในปีที่ t (B_t) ลบด้วยต้นทุนที่เกิดขึ้นในปีที่ t (C_t) และปรับลดด้วยอัตราคิดลด (r) เนื่องจากต้องการปรับต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในอนาคตให้เป็นมูลค่าปัจจุบัน โดยหากคำนวณค่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิได้ค่ามากกว่า 0 จะหมายความว่า ผลประโยชน์จากโครงการมีมากกว่าต้นทุนจากโครงการ หรือกล่าวได้ว่าโครงการมีความคุ้มค่าในการลงทุน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์บริบทชุมชน ในประเด็นทุนในชุมชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยวและความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม พบว่า ทุนในชุมชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเชียงที่สำคัญ คือ ทุนทางมรดกโลก ความเป็นชาติพันธุ์ไทพวน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนมนุษย์ (ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ความคิดสร้างสรรค์

ของคนในชุมชน) และทุนงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ทุนที่กล่าวมาดังกล่าวมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ชุมชนบ้านเชียงมีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ในด้านการประเมินความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชน บ้านเชียงด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมพบว่า ก่อนเกิดวิกฤติโควิด 19 นักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านเชียงได้ตลอดทั้งปี โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นรายได้หลักของชุมชนฯ คือบุคลากรจากหน่วยงานรัฐหรือภาคการศึกษา การตัดสินใจมาเที่ยวในชุมชนของกลุ่มดังกล่าวไม่ได้แปรผันตามภาวะเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและการศึกษาทั้งโรงเรียนมหาวิทยาลัยได้บรรจุกิจกรรมทัศนศึกษาและเรียนรู้วิถีการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเชียงเข้าไปในแผนกิจกรรมที่จัดทำต่อเนื่องทุกปี หากแต่วิกฤติโควิด 19 ได้ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะใหญ่ต้องระงับไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการโฮมสเตย์และกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ เป็นอย่างมาก ในด้านความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียงมีความพยายามที่จะส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่เข้ามาร่วมกิจกรรมของกลุ่มในหลายๆ ด้าน เช่น การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ซึ่งจากการสังเกตถึงแม้ว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันเริ่มมีบุคลากรที่อยู่ในวัยทำงานเข้ามาร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนกับคณะกรรมการกลุ่มฯ ซึ่งถือเป็นคลื่นลูกใหม่ที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปในอนาคต

ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางการเงินของการลงทุนทำโฮมสเตย์บ้านเชียงจัดแบ่งออกเป็น 2 กรณีศึกษา คือ กรณีที่ 1 คือ โฮมสเตย์ที่สร้างใหม่ทั้งหลัง เงินลงทุนประมาณ 2-3 ล้านบาท มีนักท่องเที่ยวเข้าพักประมาณ 650 คนต่อปี กรณีที่ 2 เป็นรูปแบบของโฮมสเตย์ที่ตกแต่งหรือปรับปรุงบ้านเพิ่มเติมจากบ้านที่ตนอยู่อาศัย มีต้นทุนในการลงทุน 400,000 – 600,000 บาท นักท่องเที่ยวเข้าพักประมาณ 200 คน/ปี การวิเคราะห์ผลประโยชน์ทางตรง (Direct benefit) ของให้บริการโฮมสเตย์บ้านเชียงจะคิดอัตราค่าที่พัก 300 บาท/คน ฤดูกาลท่องเที่ยวบ้านเชียงจะแบ่งเป็น 3 ช่วงคือ Peak season คือเดือนธันวาคม และมกราคม High season คือ เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน และตุลาคม-พฤศจิกายน ส่วน Low season คือช่วงฤดูฝน จากการประมาณการณาคาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่อปีในภาพรวมที่เข้าพักโฮมสเตย์บ้านเชียงอยู่ที่ประมาณ 9,000-12,000 คนต่อปี ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ในภาพรวมเท่ากับ 3,600,000 บาทต่อปี รายได้นี้กระจายสู่โฮมสเตย์ 14 หลัง และโฮมสเตย์สำรองในชุมชนอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีสัดส่วนการรองรับนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสามารถในการรองรับของโฮมสเตย์แต่ละหลัง

ค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจะคำนวณเฉพาะต้นทุนส่วนเพิ่มที่เกิดขึ้นจากการให้บริการโฮมสเตย์เท่านั้น จากตารางที่ 1 เห็นได้ชัดว่าโฮมสเตย์กลุ่มที่ 1 มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก 1 คน (average variable cost : AVC) เท่ากับ 224 บาท และกลุ่มที่ 2 เท่ากับ 189 บาท เมื่อพิจารณาโครงสร้างต้นทุนผันแปร พบว่าสัดส่วนรายจ่ายที่สำคัญจะเป็นค่าอาหารและค่าจ้างแรงงานในการทำความสะดวก โฮมสเตย์แต่ละรูปแบบมีอัตรากำไรสุทธิต่อหัวที่แตกต่างกัน โฮมสเตย์รูปแบบที่ 1 มีการลงทุนค่อนข้างสูงอีกทั้งต้นทุนในส่วนค่าจ้างแรงงานคิด 1 ใน 4 ของต้นทุนผันแปรทั้งหมด สำหรับการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินของการให้บริการโฮมสเตย์บ้านเชียง โดยสมมติฐานในการคำนวณ กำหนดให้อายุโครงการคือ 10 ปี อัตราส่วนคิดลด (Discount Rate) กำหนดให้เท่ากับร้อยละ 7 ต่อปี พบว่ามูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิจากการลงทุน (Net Present Value: NPV) ของโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มมีค่า NPV ติดลบ (NPV เท่ากับ -1,531,515 และ - 448,223) และมีอัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) ที่มีค่าน้อยกว่า 1 (B/C Ratio เท่ากับ 0.58) จากเกณฑ์ในการวัดระดับความคุ้มค่าในการลงทุนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการลงทุนของโฮมสเตย์ทั้งสองลักษณะอาจยังไม่มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนด้านการเงินเท่าใดนัก แต่หาก

เปรียบเทียบระหว่างโฮมสเตย์ทั้งสองกลุ่มในประเด็นด้านความคุ้มค่าในการลงทุนจะพบว่ารูปแบบของโฮมสเตย์ที่ปรับปรุงบ้านเพิ่มเติมจากบ้านที่ตนอยู่อาศัยมีความคุ้มค่าในการลงทุนมากกว่า (การแสดงผลประมาณการต้นทุนและผลตอบแทน โฮมสเตย์บ้านเชียงรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 อย่างละเอียดตามอายุของโครงการ แสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 ต้นทุนและผลตอบแทนในการดำเนินการของโฮมสเตย์

รายการค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรก (บาท)	
	โฮมสเตย์รูปแบบที่ 1 (สร้างใหม่ทั้งหลัง)	โฮมสเตย์รูปแบบที่ 2 (ปรับปรุงและต่อเติม)
จำนวนผู้เข้าพักต่อปี (คน)	650	200
ต้นทุนคงที่ (TFC)		
อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	2,180,000	580,000
เครื่องมือและอุปกรณ์	205,000	116,010
รวมต้นทุนคงที่	2,385,000	696,010
ต้นทุนผันแปรต่อหัว (AVC)		
1. ค่าไฟฟ้า	13	12
2. ค่าน้ำประปา	6	8
3. ค่าโทรศัพท์+net	18	12
5. ค่าจ้างแรงงาน	55	0
6. ค่าซ่อมแซม	6	12.5
7. ค่าน้ำมัน	4	8
8. ชุดสบู/แชมพู	6	8
9. ผงซักฟอก+ปรับผ้านุ่ม	6	12
10. กระดาษชำระ	2	8
12. น้ำดื่ม	14	10
13. ค่าอาหารเช้า+กาแฟ	40	40
15. ค่าบริการหักเข้ากลุ่ม	30	30
16. ค่าแรงงานตนเอง	25	28
รวมต้นทุนผันแปรต่อหัว	224	189
กำไรสุทธิต่อหัว	76	116
อัตรากำไรสุทธิต่อหัว	25%	37%
รายได้สุทธิต่อปี	37,475	18,795
มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)	-1,531,515	- 448,223
อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio)	0.58	0.58

ตารางที่ 2 ประมาณการต้นทุนและผลตอบแทน โฮมสเตย์บ้านเชียงรูปแบบที่ 1

รายการ	ปีที่ 0	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ปีที่ 7	ปีที่ 8	ปีที่ 9	ปีที่ 10	รวม
ค่าลงทุน												
อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	2,180,000											2,180,000
เครื่องมือและอุปกรณ์	205,000						205,000					410,000
รวมเงินลงทุน	2,385,000	0	0	0	0	0	205,000	0	0	0	0	2,590,000
ผลประโยชน์ของโครงการ	ราคาค่าที่พัก	300	นักท่องเที่ยวต่อปี	650	คน							
รายได้		195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	1,950,000
มูลค่าบ้านที่เหลือหลัง 10 ปี (มูลค่าที่ขายได้)											1,453,333	1,453,333
รวมรายได้		195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	195,000	1,648,333	3,403,333
ค่าไฟฟ้า		8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	8,400	84,000
ค่าน้ำประปา		3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	36,000
ค่าโทรศัพท์+net		12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000	120,000
ค่าจ้างแรงงาน		36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	360,000
ค่าซ่อมแซม		4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	4,000	40,000
ค่าน้ำมัน		2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	24,000
ชุดสบู/แชมพู และน้ำยาทำความสะอาด		3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	36,000
ผงซักฟอก+ปรับผ้านุ่ม		3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	3,600	36,000
กระดาษชำระ		1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	1,200	12,000
น้ำดื่ม		9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	9,100	91,000
ค่าอาหารเช้า		26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	260,000
ค่าบริการหักเข้ากลุ่ม		19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	19,500	195,000
ค่าแรงงานตนเอง		16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	16,200	162,000
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	11,925	119,250
							1,025	1,025	1,025	1,025	1,025	5,125
รวมค่าใช้จ่าย	11,925	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	157,525	1,587,175
รายได้สุทธิ	-2,396,925.00	37,475	37,475	37,475	37,475	37,475	-167,525	37,475	37,475	37,475	1,490,808	-773,842

ตารางที่ 3 ประมาณการต้นทุนและผลตอบแทน โฮมสเตย์บ้านเชียงรูปแบบที่ 2

รายการ	ปีที่ 0	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6	ปีที่ 7	ปีที่ 8	ปีที่ 9	ปีที่ 10	รวม
ค่าลงทุน												
อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	580,000											580,000
เครื่องมือและอุปกรณ์	116,010						116,010					232,020
รวมเงินลงทุน	696,010	0	0	0	0	0	116,010	0	0	0	0	812,020
ผลประโยชน์ของโครงการ	ราคาค่าที่พัก	300	นักท่องเที่ยวต่อปี	200	คน							
รายได้		60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	600,000
มูลค่าบ้านที่เหลือหลัง 10 ปี (มูลค่าที่ขายได้)											386,667	386,667
รวมรายได้		60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	60,000	446,667	986,667
ค่าไฟฟ้า		2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	24,000
ค่าน้ำประปา		1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	16,000
ค่าโทรศัพท์+net		2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	24,000
ค่าซ่อมแซม		2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	25,000
ค่าน้ำมัน		1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	16,000
ชุดสบู/แชมพู และน้ำยาทำความสะอาด		1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	16,000
ผงซักฟอก+ปรับผ้านุ่ม		2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	2,400	24,000
กระดาษชำระ		1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	1,600	16,000
น้ำดื่ม		2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	20,000
ค่าอาหารเช้า		8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	80,000
ค่าบริการหักเข้ากลุ่ม		6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	60,000
ค่าแรงงานตนเอง		5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	5,625	56,250
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	3,480	34,801
							580	580	580	580	580	2,900
รวมค่าใช้จ่าย	3,480	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	41,205	415,531
รายได้สุทธิ	-699,490.05	18,795	18,795	18,795	18,795	18,795	-97,215	18,795	18,795	18,795	405,462	-240,884

อภิปรายและสรุปผล

ผลจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะสมมาจากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทุนทางมรดกโลกทางวัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ไทพวน บุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางร่วมกับคณะฝ่ายบริหารเทศบาลตำบลบ้านเชียง รวมทั้งวิสัยทัศน์ของแกนนำ ทำให้ชุมชนการท่องเที่ยวบ้านเชียงมีการจัดการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างครบวงจรและสามารถดึงดูดเด่นของวัฒนธรรมนำมาเพิ่มมูลค่าผ่านการสอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ลงไปได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มที่เป็นถือเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน คือ กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเชียง

ผลการวิเคราะห์ด้านความคุ้มค่าในการลงทุนของการให้บริการโฮมสเตย์บ้านเชียงพบว่า โฮมสเตย์ส่วนใหญ่มีการใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูงในการสร้างหรือปรับปรุงโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน หลายหลังมีการจ้างแรงงานเพื่อช่วยในการทำความสะดวกและจัดเตรียมห้องพัก เมื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนจะพบว่ากว่าครึ่งอาจยังไม่มีค่าในการลงทุนเท่าใดนักเนื่องจากข้อจำกัดในการบริหารต้นทุนผันแปร และจำนวนผู้เข้าพักที่ยังไม่สามารถทำให้ผู้ให้บริการคืนทุนได้ในเวลาที่เหมาะสม โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่าหากแบ่งลักษณะของโฮมสเตย์เป็น 2 รูปแบบคือ โฮมสเตย์ที่สร้างใหม่ทั้งหลัง เงินลงทุนประมาณ 2-3 ล้านบาท และรูปแบบของโฮมสเตย์ที่ตกแต่งหรือปรับปรุงบ้านเพิ่มเติมจากบ้านที่ตนอยู่อาศัย ที่มีต้นทุนในการลงทุนน้อยกว่า รูปแบบหลังมีมูลค่าผลตอบแทนปัจจุบันสุทธิที่มีค่าเป็นลบน้อยกว่ารูปแบบแรกหากพิจารณาอายุของโครงการ 10 ปี

หากมีการขยายผลการศึกษาครั้งนี้จากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน ไปเป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ ที่เน้นต้นทุนและผลตอบแทนทางสังคม เช่น ความสุขจากการได้พูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโฮมสเตย์ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หลังเกษียณของผู้ให้บริการ หรือเป็นศูนย์กลางในการกระจายรายได้ให้กับกิจกรรมอื่นในชุมชน อาจจะทำให้การวิเคราะห์มีแง่มุมที่น่าสนใจมากขึ้นเนื่องจากในบางครั้งที่การลงทุนในกิจกรรมใดอาจไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. การลงทุนในลักษณะการสร้างโฮมสเตย์ที่มีค่าใช้จ่ายในการต่อเติมประมาณ 5-6 แสนบาท จะมีความคุ้มค่าในการลงทุน (พิจารณาอายุโครงการระยะเวลา 10 ปี) ก็ต่อเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าพักเพิ่มมากกว่าเท่าตัวของที่เป็นอยู่ หากยังคิดค่าบริการเท่าเดิม จากผลการศึกษาพบว่าการลงทุนในโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านเชียงเพียงกิจกรรมเดียวอาจก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อผู้ที่ลงทุนในจำนวนจำกัด ดังนั้นเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนมากขึ้น รูปแบบการขยายแพ็คเกจการท่องเที่ยวโดยรวมที่พัก พ่วงกิจกรรมด้านอาหาร ของที่ระลึก และกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชน อาจเป็นรูปแบบที่ทำให้การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจถึงผู้ร่วมรับผลประโยชน์ที่กว้างมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การที่สรุปผลดังกล่าวในเชิงประจักษ์ได้นั้น งานวิจัยในอนาคตควรมีการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ในชุมชน รวมทั้งแพ็คเกจการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาเชิงลึกถึงระดับความคุ้มค่าในการลงทุนในกิจกรรมนั้นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการต่อยอดงานวิจัยในอนาคต คือ ควรมีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการลงทุนเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost-benefit Analysis) ของให้บริการโฮมสเตย์ของชุมชน โดนการพิจารณาต้นทุนและผลตอบแทนทั้งทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้ภายใต้ชุดโครงการการศึกษาเศรษฐกิจท่องเที่ยวชุมชนอย่างครบวงจร: จากไข่มุกเดียวถึงชุมชนท่องเที่ยว ผู้สนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- Chompoonoi, S. (2017). Approaches for increasing the value of community tourism: a case study of Ban Chiang community, Udon Thani, http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8541e/%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1.pdf
- Fine Arts Department. (2010). Visiting Ban Chiang National Museum. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Goodwin, H. & Santilli, R. (2009). Community-Based Tourism: a success? (ICRT Occasional Paper No. 11). <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>
http://www.udonthani.go.th/main/wp-uploadfile/strategy/Annual_Report2020.pdf
- Jaikrajang, B. and Marchoo, W. (2021). Cost and Return Analysis of Small Emerged Homestay Business: A Case Study of The Chang Homestays, Surat Thani Province. Journal of Southern Technology, 14 (1), 24-39.
- Khaosaard, M., Intharapairoj, A. and Sarawong, A. (2019). A Full Cycle Analysis of Tourism Economy: From Social Media to Tourism - Related Communities. Chiang Mai: Institute of Public Policy Studies Foundation.
- Leelawutprasert, P. (2013). A study of factors affecting the sustainability of homestay business in the central region (Master's thesis). Thammasat University, faculty of Engineering, Industrial Development.
- Macek, I.C. (2012). Homestays as Livelihood Strategies in Rural Economies: The case of Johar Valley, Uttarakhand, India (Master dissertation, University of Washington, Seattle, U.S.). https://digital.lib.washington.edu/researchworks/bitstream/handle/1773/21845/Macek_washington_0250O_10331.pdf?sequence=1
- Namjaidee, W. and Saisombut, P. (2018). People Participation on Policy Related to The Management of Cultural Heritage Tourism Area: A Case Study of Ban Chiang Archaeological Site, Udon Thani Province. Nakhon Lampang Buddhist's Journal, 7(2), 283-294.
- Nonthasorn, S. and Srithongmat, S. (2021). The Analysis on Cost and Returns of Homestay Business in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Dusit Thani College Journal , 15(2), 80-97.
- Pimolsompong, C. (1999). Tourism market Planning and development. Bangkok: Kasetsart University Press.
- Srisunakrua, U. (2008). Paradigms in the Development of Ban Chiang Archaeological Sites, Nong Han District, Udon Thani (Master's thesis). Khon Kaen University, Department of Local Administration.

- Tubpan, Y. (2000). Project Evaluation according to Economic Approaches. (2nd edition). Bangkok: Thammasat University Press.
- Udon Thani Provincial Office (2020). Udon Thani Performance Report Fiscal Year 2020.
- Unsuwan, C. (2009). A feasibility study on the investment of a homestay in the Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province (Master's thesis). Thammasat University.https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/TU.the.2009.678
- Vorarit, T. (2018). The Analysis of Cost, Benefit, and Worthiness of Home Stay Business under the Economic Sufficiency of Ban Khok Mueng Community, Chorakhe Mak Sub-district, Prakhonchai District, Buriram Province. The 2nd International Academic Conference 2021. Buriram Rajabhat University.
- Watanasrisong, K. (2002). Economic Feasibility Study of Camp Site Project in response to Ecotourism (Independent Study), Kasetsart University, Business Economics Program.

